

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Scheldekaai 9

Kluisbergen, Oost-Vlaanderen

2023K251

ARCHEOLOGIENOTA

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Wouter Van Goidsenhoven

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2023

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	3
1.1 Administratieve gegevens	3
1.2 Synthese	4
1.3 Gemotiveerd advies	6
BIBLIOGRAFIE	7
BIJLAGE	8

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de omlegging van de dorpsbeek, de aanleg van een nieuwe talud, het vellen van bomen en de aanleg van een nieuwe verharding rond een industrieterrein in Kluisbergen. De gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt ca. 31 684 m².

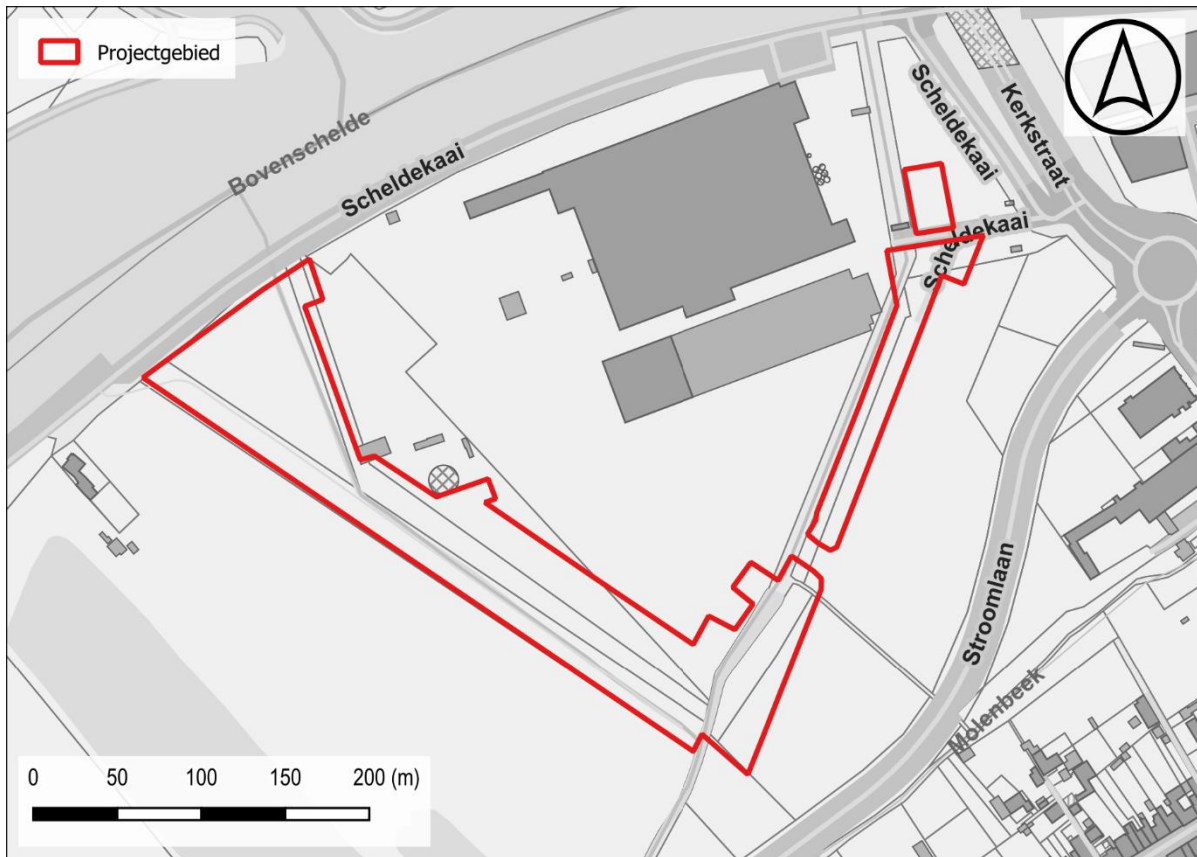
Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als industriegebied. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 5000 m² bedraagt.

RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2023K251	
ERKENNINGSNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0069	
<i>BOUNDING GEOMETRY</i>	X ₁ : 88575	Y ₁ : 164672
	X ₂ : 89207	Y ₂ : 165124
KADASTER	Kluisbergen Afdeling 2, Sectie A, Nummers 6B, 37A, 37E, 119A, 741A, 749A, 751A	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 1	

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van nieuwe buitenaanleg en het uitgraven van een nieuwe Dorpsbeek te Berchem, deel van Kluisbergen. Het volledige terrein is ca. 3,1 ha groot en wordt ingenomen door grachten, struiken en bomen. De geplande omgevingsaanleg bereikt een diepte van maximaal ca. 40 cm onder het huidige maaiveld. Het uitgraven van een nieuwe infiltratiegracht en de nieuwe locatie van de Dorpsbeek omvatten diepere bodemingrepen. De werkzaamheden vallen voor het grootste deel samen met reeds opgemaakte en bekrachtigde archeologienota's. Hiervoor werd, op basis van de vastgestelde ophoging, reeds een vrijgave geadviseerd.

Het onderzoeksgebied is gelegen binnen het alluvium van de Schelde. Het terrein bevindt ten zuiden van de Bovenschede en ten noorden van de Molenbeek. Centraal doorheen het plangebied loopt een gracht. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer waarvan de top bestaat uit fluviaatiele afzettingen van het Holoceen. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied hydromorfe klei- en zandleemcomplexen weer. In het noordoosten en -westen van het plangebied zijn 'opgehoogde' gronden weergegeven. De randen van het alluvium of drogere opduikingen binnen dit moeraslandschap moeten zeer aantrekkelijk geweest zijn voor rondtrekkende jager-verzamelaars. Voor permanente bewoning of akkerbouw was de omgeving in het verleden zeer waarschijnlijk te nat. Op het DHMV is echter duidelijk te zien dat grote delen van het onderzoeksgebied en de belendende percelen zijn opgehoogd. Op basis van de TAW hoogtes waar het originele

maaiveld vermoedelijk beter is bewaard kan, algemeen gezien, gesteld worden dat de terreinen met minstens 2 m zijn opgehoogd. Bij boringen ten zuidoosten van het plangebied werd inderdaad vastgesteld dat er een groot ophogingspakket aanwezig is van minimaal 2 m dik. Direct onder dit pakket werd sterk gereduceerde klei waargenomen. Dit betekent eveneens dat de oorspronkelijke teelaarde zeer waarschijnlijk werd verwijderd voor het terrein werd opgehoogd.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter van het plangebied en de omgeving. Op de Ferrariskaart is het hele alluvium ingetekend als nat moergebied. De terreinen ten zuiden hiervan zijn in gebruik als akker, binnen de contouren van het plangebied of in direct nabijheid is geen bebouwing afgebeeld. De dorpskern van Berchem situeert zich ten zuidoosten van het onderzoeksgebied. De 19e-eeuwse bronnen geven weinig verandering weer inzake het landgebruik. Het terrein blijft vrij van bebouwing. Op het oudste luchtbeeld is te zien dat het terrein in gebruik is als akker- en grasland. Op het luchtbeeld van de jaren '80 is te zien dat de infrastructuur ten noorden van het onderzoeksgebied wordt gerealiseerd. De voorbije decennia blijft het terrein braak liggen.

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. Ten noordwesten van het onderzoeksgebied, op het grondgebied van Kerkhove, zijn echter een groot aantal vondsten gekend die wijzen op doorlopende menselijke aanwezigheid sinds het mesolithicum. Naar aanleiding van de realisatie van een nieuwe stuw op de Schelde werd in de periode 2015-2019 een grootschalig archeologisch onderzoek uitgevoerd. De geplande stuw werd immers ingeplant op een donk in de Schelde. Op basis van meerdere boorcampagnes werd de aanwezigheid van een mesolithische site vermoed. Het vlakdekkend onderzoek bracht inderdaad de resten van een 'low density'-site aan het licht. Daarnaast werden er ook resten van een Romeinse veenweg en sporen met Romeinse datering onderzocht. Ouder onderzoek naar aanleiding van de verbreding van de Schelde bracht eveneens sporen van bewoning vanaf het neolithicum in kaart. De gegevens wijzen er op dat de drogere oevers langs de Schelde reeds 10 000 jaar lang worden bezocht en bewoond door de mens. Ook ten zuiden van het onderzoeksgebied, langs de Molenstraat, werden bij verschillende onderzoeken nederzettingssporen uit de metaaltijden en Romeinse periode vastgesteld. Daarnaast zijn bij onderzoek richting het centrum van Ruien, ter hoogte van nieuwe verkaveling 'Rosalinde', resten aan het licht gekomen die geïnterpreteerd kunnen worden als een finaal-paleolithisch kampement. Alle beschikbare gegevens wijzen op een aanzienlijke trefkans inzake archeologische resten op de drogere oevers van de Schelde. Onderzoek heeft ook aangetoond dat, tijdens het mesolithicum maar ook later, het alluvium evenzeer werd bezocht en geëxploiteerd.

Concreet wijzen de beschikbare gegevens op een trefkans inzake archeologisch erfgoed in de omgeving van het onderzoeksgebied. Vanwege de aanwezige ophoging en de beperkte diepte van het merendeel van de geplande werken en de lineaire vorm van de werken die het bodemarchief mogelijk wel bedreigen wordt een doorlopend onderzoekstraject als weinig zinvol beschouwd.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de geplande ingrepen aan de Scheldekaai te Berchem worden geen bijkomende onderzoeksdaden aanbevolen. Ter hoogte van de geplande ingrepen kan uitgegaan worden van een terrein dat gemiddeld 2 m is opgehoogd waarbij voorafgaand aan de ophoging de teelaarde meer dan waarschijnlijk is verwijderd. Het merendeel van de geplande omgevingsaanleg interfereert enkel met het aanwezige ophogingspakket. Enkel de nieuwe beek en infiltratiegracht die worden uitgegraven vormen een mogelijk bedreiging voor eventueel aanwezig erfgoed. Vanwege de lineaire vorm van deze ingrepen en de relatief beperkte oppervlakte, in combinatie met de grote infrastructuurwerken die hebben plaatsgevonden ter hoogte van het plangebied, wordt de kans op nog in-situ bewaarde artefactensites als minimaal ingeschat. Met betrekking tot sporen van bewoning moet, naast de lineaire vorm en beperkte oppervlakte, eveneens gewezen worden op de beperkte verwachting. Indien alle gegevens naast elkaar worden gezet kan enkel geconcludeerd worden dat de kans op wezenlijke kenniswinst bij verder archeologisch onderzoek, in eender welke vorm, zeer beperkt is. Vanwege het gebrek aan potentiële kenniswinst wordt een doorlopend onderzoekstraject dan ook als weinig zinvol ingeschat.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Niet van toepassing

KAARTMATERIAAL

Niet van toepassing

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerendergoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroerendergoed.be>

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4
--	---

